

YENİ KAZAK NESRİNDE TAHKİYEVİ TÜRLER ÜZERİNE

Aşur ÖZDEMİR*

Geliş Tarihi: Aralık, 2015

Kabul Tarihi: Mart, 2016

Öz

Son yıllarda Türk Dünyası edebiyatları arasındaki çeviri faaliyetlerinde önemli bir artış olmuştur. Söz konusu çevirilerde birçok sorunla karşılaşıldığı bir gerçektir. Bunlardan biri de terim ve kavramların tam karşılıklarının tespit edilemeyiştir. Çünkü tarihî, siyasi ve coğrafi sebepler yüzünden Türk Dünyası'nın batısı ile doğusu arasında farklı edebiyat gelenekleri oluşmuştur. Bu yazıda Kazak nesrindeki “oçerk, fel’yeton, novella, äñgime, roman, povest” tahkiyevi yani anlatma esasına bağlı edebî türler tanıtılmış, bunların Türk edebiyatındaki karşılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bahis mevzusu terimlerin Türk dillerindeki karşılıkları da gösterilmiştir. Türk edebiyatında tam karşılığı bulunmayan türlere ve terimlere ise karşılıklar teklif edilmiştir. Makalede öncelikle Rusça, Kazakça ve Türkçe kaynaklardan faydalanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yeni Kazak edebiyatı, tahkiyevi türler, Türk edebiyatı, Türk Dünyası, çeviri.

ON NARRATIVE GENRES IN MODERN KAZAKH PROSE

Abstract

A significant increase in literary translation activities in Turkic World has recently been observed. However, many issues are faced within translations. One of these consists of the issue of not being able to define counterparts of terms and concepts due to different literary traditions that developed in the West and East of Turkic World, based on historical, political, and geographic grounds. This study aims to introduce *oçerk*, *feuilleton*, *novella*, *äñgime*, *novel*, and *povest* as literary genres based on narration in Kazakh literature and to define their counterparts in Turkish literature. The counterparts of the mentioned literary genres in Turkic languages were also included. For the genres and terms with no corresponding equivalents in Turkish literature, counterparts were suggested. Particularly Russian, Kazakh, and Turkish sources were used when writing this article.

Keywords: Modern Kazakh Literature, narrative genres, Turkish literature, Turkic World, translation.

Ø. Giriş

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra akraba dillerden Türkçeye yapılan tercümelere ciddi bir artış olmuştur. Bilhassa akraba dillerden yapılan tercümelere birçok sorunla karşılaşılmaktadır. Bunlardan biri de terim ve kavramların karşılanması ortaya çıkan zorluklardır. Bunun en büyük sebebi Türk uluslarının büyük bir kısmının uzun yıllar Rus

* Dr., Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, asurozdemir@hotmail.com.

idaresinde yaşamış olmasıdır. Bu durum farklı terim ve kavramların oluşmasının yanında terim ve kavramlara farklı anlamlar yüklenmesi sonucunu da doğurmuştur. Bundan dolayı edebî türleri karşılayan terimler de Türkçeye çoğu kez yanlış çevrilmektedir. Çünkü bunların bir kısmının Türkçe tam karşılığı yoktur bir kısmının da mahiyeti tam anlaşılmamıştır. “Повесть/povest”, “поэма/poéma”, “фельетон/fel’yeton” bunlardan bazılarıdır. “Fel’yeton” fıkra mıdır, hikâye midir, bambaşka bir tür müdür? “Povest” roman mıdır, hikâye midir, tamamen farklı bir tür müdür? Kırgız yazarı Cengiz Aytmatov’un birçok “povest”i Türkçeye “roman” diye tercüme edilmiştir. Çünkü “povest” türünün Türkçede bir karşılığı yoktur. Mütercim muhtemelen hacmine bakarak “povest”i “roman” olarak Türkçeye aktarmıştır. Söz konusu terimlere henüz tam karşılık bulunmuş değildir. Zira bir terime geçerli ve isabetli bir karşılık bulmak çaba ve zaman ister (Batur, 1978: 95). Bu yazıda, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında oluşmaya başlayan yeni Kazak nesrindeki tahkiyevi/anlatmaya bağlı türlerin özellikleri ve Türkçe karşılıkları ele alınacaktır.

1. Yeni Kazak Nesrinde Tahkiyevi Türler

1.1. Oçerk/Очерк: Aslı Rusça olan oçerk/очерк terimi *Tol’koviy Slovar’ Russkogo Yazıka*’da şöyle izah edilmiştir: “1. Hayatın içindeki çoklukla sosyal önemi haiz olayları anlatan kısa edebî eser. 2. Herhangi bir mesele hakkında umumi değerlendirme” (Ojegov *vd.*, 2003: 487). Oçerk yazan kişiye “очеркист/oçerkist” denir (Ojegov *vd.*, 2003: 487). “Oçerk/очерк” terimi Ukraynada “нарис/narıs” (Ganiç *vd.*, 1998: 138); Belaruscada “нарыс/narıs” (Kalos *vd.* 2002: 429); Sırpça ve Hırvatçada “esej, оглед, пртица/esej, ogled, tsrtitsa” (İvanoviç *vd.*, 1982: 392); Bulgarcada “очерк/oçerk” (Çukalov, 1981: 498); Çekçede “nástin, črta, reportáž” (Vlček, 1974: 476); Slovence “oris, skica, črtica, razprava, esej” (Pretnar, 1964: 523); Slovakçada “črta” (Kollár *vd.*, 1976: 52); Lehçede “szkie, reportaż”¹ sözleri kullanılmaktadır.

“Очерк”, “çevresini çizmek, tasvir etmek, betimlemek, tanımlamak, listesini tutmak, çizmek” anlamlarına gelen “очеркать” fiiliyle ilişkili bir terimdir (Şanskiy *vd.*, 1971: 320). Terim, eski Sovyet coğrafyasındaki bütün Türk dillerinde mevcuttur.

Kırgızcada “очерк/oçerk” biçimiyle mevcuttur ve sözlükte şöyle izah edilmiştir: “1. Gerçek bir olaya dayanılarak yazılan küçük hacimli edebî eser. 2. Birbiriyle bağlantılı meseleler hakkında yapılmış incelemelerden oluşan özel ilmî eser” (Akmataliyev *vd.*, 2011b: 337).

Özbekçede kelime “очерк/oçerk” şeklinde kullanılmaktadır: “Hayattan alınmış gerçeklerin kısaca tasvirinden ibaret kısa bedii eser” (Ma’rufov *vd.*, 1981a: 552) Kelimenin “araştırmalar toplamı” anlamı Özbekçe sözlükte yoktur.

¹ Słownik Rosyjsko-Polski: <http://www.lang-lib.narod.ru/pol.html> (22.09.2015)

“Очерк/ocherk” Karakalpakça sözlükte şöyle izah edilmiştir: “Gerçek hadiseyi kısaca tasvir eden küçük hacimli edebî eser” (Kamalov *vd.*, 1992: 43). Sözlükte kelimenin diğer anlamlarına yer verilmemiştir.

Türkmencede sözlükte “очерк/оçerk” sözünün iki anlamı da mevcuttur: “1. Gerçek bir vakayı beyan eden kısa edebî eser. 2. Bir mesele hakkında yazılmış umumi eser” (Hamzayev *vd.*, 1962: 495).

Azericede kelimenin iki anlamı da mevcuttur: “Müellifin gördüğü, şahidi olduğu gerçek hadiselerden bahseden küçük edebî eser. 2. Birbiriyle ilgili meselelere hasredilmiş hususi ilmî eser” (Axundov *vd.*, 1999: 339).

Tatarcada da kelime iki anlamda kullanılmaktadır: “1. Gerçek hayatta vuku bulan vakaları, kişilerini değiştirmeden anlatan küçük hacimli edebî eser. 2. Birbiriyle ilişkili birkaç mesele hakkındaki tetkikleri içine alan hususi ilmî eserin adı” (Abdullin *vd.*, 1979: 484).

Başkurtçada kelime Tatarca ile aynı anlama gelmektedir: “1. Hayattaki gerçek kişi ve hadiseleri tasvir eden küçük hacimli edebî eser. 2. Birbiriyle ilişkili birkaç mesele hakkındaki tetkikleri içine alan hususi ilmî eserin adı” (Agişev *vd.* 1993: 56)

Kelime Yeni Uygurcada (Kibirov *vd.*, 1961: 143), Kumukçada (Pekacar, 2011: 212; Bammatova *vd.*, 1960: 613), Nogaycada (Baskakov *vd.* 1956: 404), Karaçay-Malkarcada (Süyünç ulu *vd.*, 1965: 398), Tuvacada (Arıkoğlu *vd.*, 2003: 82), Altaycada (Baskakov *vd.*, 1964: 452), Çuvaşçada (Skvortsov *vd.*, 2003: 319), Sahacada (Speltsov *vd.*, 1972: 282), Hakasçada (Çankov *vd.*, 1961: 551) “очерк/оçerk” olarak kullanılmaktadır.

Qazaq Ädebiyeti adlı ansiklopedide “очерк/оçerk”in öncelikle edebî gazete yazısı türü olduğu belirtilmiştir. Oçerk, esas olarak müellifin gözüyle gördüğü, incelediği, topladığı, fikrî tenkit süzgecinden geçirdiği gerçek olayları ve durumları anlatır. Bu türün temel üstünlüğü ise sanatın eğitim, bilgi, estetik ile ilgili vazifelerini bir arada toplamasıdır. “Oçerk”te okuyucunun duygusu, düşüncesi tahkiye ve tasvir yoluyla belli bir istikamete yönlendirilir. Dolayısıyla ele alınan konu hem mantık hem de estetik bir sonuca bağlanır. Seyahat yazıları, bazı portre türleri, bazı gazete yazıları, denemeler “oçerk” çeşitleri sayılmıştır. “Oçerk” hiçbir zaman kurmaca olaylar üzerine kurulmaz, daima gerçek olay ve kişiler üzerine kurulur. Olayın yeri ve zamanı, kişilerin ismi olduğu gibi verilir. “Oçerk” kahramanı yaşayan kahramandır. Çünkü “oçerk” yazarının, kahramanı görmesi ve gözlemlemesi şarttır. “Oçerk”in vazifesi, hayatı, çalışması, örnek alınacak özellikleriyle birlikte insanı tanıtmaktır (Äbilgaziyevev *vd.*, 2010: 420).

Görüldüğü gibi “oçerk” sınırları çok geniş bir türdür. Dolayısıyla “очерк/оçerk” türünü Türkçeye bilhassa konusuna bakarak birkaç şekilde aktarmak mümkündür:

1. Yazarın yabancı bir ülkeye yaptığı seyahati ve gözlemlerini konu alan “oçerk”, “seyahatname” veya “seyahat yazısı” olarak çevrilmelidir.
2. Bir kişiyi tasvir eden “oçerk”, “portre” olarak çevrilmelidir.
3. Yazarın bir olay ve konuya dair görüşlerini anlattığı “oçerk”, “deneme” olarak çevrilmelidir. Nitekim *Rusça-Türkçe Sözlük*'te “очерк” sözüne verilen anlamlardan biri de “deneme”dir (Mustafeyev vd., 1996: 584).
4. Yazarın günü gününe tuttuğu notlardan hareketle yazılmış “oçerk” yani “очерк-күнделік” (Äbilğaziyev vd., 2010: 420) “günlük” veya “günce” olarak çevrilmelidir.
5. “Bir yazarın, herhangi bir yeri, bir ülkeyi, bir bölgeyi, bir kurumu gezerek, orada gördüklerini kendince anlattığı gazete yazısı” (Karataş, 2011: 492) anlamında “oçerk”, “röportaj” olarak çevrilmelidir.
6. “Birbiriyle bağlantılı meseleler hakkında yapılmış incelemelerden oluşan özel ilmî eser.” anlamındaki “oçerk”, “araştırmalar” veya “incelemeler” olarak çevrilmelidir. Mesela “Qazaq Sovet Ädebiyeti Tariyxınıñ Oçerki”² adlı eser Türkçeye “Kazak Sovyet Edebiyatı Tarihi Araştırmaları” veya “Kazak Sovyet Edebiyatı Tarihi İncelemeleri” diye çevrilebilir.
7. İnsanı ve insan hayatının bazı yönlerini gözlem yoluyla gerçek bir şekilde anlatan “oçerk”, “hikâye/öykü” olarak aktarılmalıdır. Çünkü bunlar, gerçek olay ve kişilere dayanan gerçekçi, kısa hikâyelerdir. Bu tür “oçerk”, Kazak edebiyatında “көркем очерк/körkem oçerk” yani “edebî oçerk” diye adlandırılır (Äbilğaziyev vd., 2010: 420). Kazak edebiyatında Muxtar Äwezuli, Ğabiyt Müsirepulı ve Oralxan Bökey'in yazdığı “oçerk”lerin çoğu “hikâye” özelliği taşımaktadır.³

Türkçede birbirinden oldukça farklı türlerle karşılanacak “oçerk”in tamamen gerçek olay ve kişileri anlatır, kurmacaya yer vermez, yazarın gözlemlerini yansıtır ve en önemlisi de gazete ve dergi sayfalarında yayımlanır. Bir gazete türü olması “oçerk”in edebî değerini düşürmez. Yukarıda da belirtildiği gibi birçok yazar, “hikâye/öykü” olarak değerlendirilecek edebî değeri yüksek “oçerk”ler yazmıştır.

1.2. Fel'yeton/Фельетон: Fransızca “feuilleton” (yaprak, varak) sözünden alınmış olan “fel'yeton/фельетон” terimi (Fasmer, 1987: 189), Sovyet edebiyat geleneğiyle ilişkili edebiyatlarda mizah ve hiciv türü olarak kullanılmıştır (Isqaqov vd., 2011: 113). Rusça-Türkçe Sözlük'te “фельетон” sözüne “hicivli fikra” anlamı verilmiştir (Mustafayev vd., 1996: 965).

² M. Äwezov vd. (red.), *Qazaq Sovet Ädebiyeti Tariyxınıñ Oçerki*, Qazaq SSR Ğılım Akademiyasınıñ Baspası, Almatı, 1958.

³ bk. M. Äwezov, *Jıyırma Tomdıq Şıǵarmalar Jıynaǵı, Jetinşi Jäne Segizinşi Tomdar*, “Jazuwşı” Baspası, Almatı, 1980-1981; Ğ. Müsirepov, *Tañdamalı, Üş Tomdıq, Ekinşi Tom*, “Jazuwşı” Baspası, Almatı, 1980; O. Bökey, *Önerge Ölerdey-aq Ğaşıq Edim: Oçerkter, Kösemsözder, Ésseler*, “Sanat” Baspası, Almatı, 1995.

Kelimeye *Russko-Angliyskiy Slovar'da* ise “topical satire/güncel hiciv” karşılığı verilmiştir (Smirnitskiy *vd.*, 1992: 680).

Kırgızcada “фельетон/fel’yeton” biçiminde yer alan *kelime* “gündelik hayattaki eksiklikleri ve türlü olumsuz görünüşleri, topluma ters âdetleri mizahla ortaya koyan, edebiyatın ve mizahın kendine özgü özellikleriyle yazılan gazete yazısı” anlamında kullanılmaktadır (Akmataliyev *vd.*, 2011b: 677).

Terim, Özbekçede “felyeton/фельетон” olarak kullanılmaktadır. Kelimeye sözlükte şu anlam verilmiştir: “Günlük hayatta meydana gelen olumsuz hadiseleri keskin bir dille tenkit eden gazete veya dergi yazısı” (Ma’rufov *vd.*, 1981b: 298).

“Фельетон/fel’yeton” Karakalpakçada “gündelik hayatta ortaya çıkan eksiklikleri keskin bir dille tenkit eden güncel gazete veya dergi yazısı” anlamına gelmektedir (Kamalov *vd.*, 1992: 430).

Türkmencede de kelime, gündelik hadiseleri ustaca ve etkili bir biçimde ele alan, eksiklikleri keskin bir dille eleştiren gazete yazısı şeklinde tarif edilmiştir (Hamzayev *vd.*, 1962: 689).

Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti’nde “фелъетон/felyeton” imlasıyla yer alan söze verilen anlam şudur: “Noksanları, çirkin işleri istihza yoluyla tenkit eden gazete veya dergi yazısı.” (Axundov *vd.*, 2000: 185).

Kelimenin Tatarca ve Başkurtçadaki izahları da yukarıdaki izahlarla hemen hemen aynıdır (Abdullin *vd.*, 1981: 340; Ağışev *vd.*, 1993: 511).

“Фельетон/fel’yeton” terimi, Yeni Uygurcada (Kibirov *vd.*, 1961: 206), Kumukçada (Pekacar, 2011: 127), Nogaycada (Baskakov *vd.*, 1956: 677), Karaçay-Malkarcada (Süyünç ulu *vd.*, 1965: 679), Altaycada (Baskakov *vd.* 1964: 810), Çuvaşçada (Skvortsov *vd.*, 2003: 408), Sahacada (Speltsov *vd.*, 1972: 461), Hakasçada (Çankov *vd.* 1961: 907) da aynı imla ve anlamla kullanılmaktadır.

“Фельетон/fel’yeton” sözü edebî terim olarak on dokuzuncu asırda kullanılmaya başlamıştır. Fransa’da *Journal Des Deba* gazetesi çıkardığı eki “feuilleton” diye isimlendirmiştir. On dokuzuncu asrın birinci yarısında bu eklerde çoklukla toplumu eleştiren yazılar yer almıştır. “Feuilleton/фельетон” sonraki yıllarda önce Almancaya, ardından da Rusçaya geçmiştir. Hem Alman hem de Rus gazete ve dergilerinde “Feuilleton/фельетон” başlığı altında bölümler oluşturulmuştur. Bu bölümlerde siyasi ve içtimai makaleler, tenkit yazıları, edebî değerlendirmeler yayımlanmıştır. “Feuilleton/фельетон” gitgide toplumdaki

eksiklikleri ve yanlışları eleştiren bir hiciv türüne dönüşmüştür. “Фельетон/Fel’yeton” Kazakistan’da yirminci yüzyılın başında görülmeye başladı. *Ayqap* dergisi “фельетон” adını verdiği bölümde Kazakların içtimai hayatına dair makaleler, edebî hikâyeler ve tarihî vesikalar yayımladı. Kazak edebiyatında “fel’yeton” türünde başarılı eserler ortaya koyan ilk yazarlar Beyimbet Maylı ve İliyas Jansügirulı’dır. Sonraki yıllarda Asqar Toqmağambet, bu türü geliştirmiş, Ospanxan Äwbekir, Sadıqbek Adambek gibi yazarlar da “fel’yeton” türünde önemli eserler yazmışlardır (Mamaşulı, 2007: 168).

Kazakça kitaplarda “фельетон” çoklukla üçe ayrılmıştır: 1. Публицистикалық фельетондар: (popüler felyetonlar): Bunlar umumiyetle günlük hayattaki gerçek olay ve durumları delillere dayanarak tenkit eden gazete ve dergi yazılarıdır. 2. Әдеби фельетондар (Edebî felyetonlar): Edebî türlere uygun biçimde bazen gerçeğe, bazen de kurmaca dayalı olarak yazılan eserlerdir. Bu tür felyetonlar hikâye, piyes, şiir balat, skeç biçimlerinde olabilir. 3. Іс-қағаздары және эпистолярлық фельетондар (Resmî yazı ve mektup formundaki felyetonlar) (Äbilğaziyev vd., 2010: 528).

“Фельетон/fel’yeton” türünün de “очерк/оçerk” gibi sınırları geniş bir tür olduğu açıktır. Buna rağmen bu türün ayırt edici özelliklerini şu şekilde tespit etmek mümkündür: 1. Felyeton, esas olarak gazete ve dergi yazısıdır. 2. Felyetonda hicve bağlı yergi ana unsurdur. 3. Felyeton çoklukla gerçek olay ve durumlar üzerine kurulur.

Yukarıdaki bilgi ve tespitlere dayanarak “Фельетон/fel’yeton” teriminin Türkçeye nasıl aktarılacağı hususunda şunlar söylenebilir:

1. Gazete ve dergilerde çıkan ve daha çok günlük olaylardan söz eden, onları çeşitli yönlerden değerlendiren, yorumlayan (Karataş, 2011: 194) hiciv yazısı anlamında “фельетон/fel’yeton” Türkçeye “fıkra” olarak çevrilmelidir.

2. Bazen kurmacaya dayanmasına rağmen çoklukla günlük gerçek olay ve durumlara dayanan onları edebî bir üslupla değerlendiren “фельетон/fel’yeton” yazıldığı türe göre Türkçeye “piyes”, “deneme”, “skeç”, “şiir” olarak tercüme edilmelidir. Mesela İliyas Jansügirulı’nın (Jansügirov, 1988: 282-316) ve Beyimbet Maylı’nın birçok felyetonu⁴ “küçük hikâye” özelliği göstermektedir.

3. Resmî yazı veya mektup biçiminde yazılmış “фельетон/fel’yeton” türüne göre “mektup”, rapor”, “tutanak” şeklinde Türkçeye aktarılabilir.

1.3. Novella/Новелла: “Новелла” sözü Rusçaya İtalyancadan geçmiştir: Lat. novellus > İtl. novella > Rus. новелла. Kelime İtalyanca da “haber, havadis”, “kısa hikâye” anlamına

⁴ bk. B. Maylin, *El Sırı: Povester, Ängimeler, Öleñder, Fel’yetondar*, “Jazuşı” Baspası, Almatı, 1994.

gelmektedir (Lexin *vd.*, 1979: 345; Tsıgansko, 1989: 259). Edebiyat terimi olarak “новелла/novella”, daha çok mensur, kısa anlatı türü anlamında kullanılmaktadır (Isqaqov, 1989: 456). Kelime bu terim anlamıyla Türk dillerinin çoğunda mevcuttur.

O'zbek Tilining Izohli Lug'ati'nde “новелла/novella” “kısa, küçük hikâye” şeklinde izah edilmiştir (Mar'ufov *vd.*, 1981a: 506). Özbekçede “novella” ile birlikte “kichik hikoяa/кичик ҳикоя” terimi de kullanılmaktadır (Qo'shjonov *vd.*, 1983: 667).

Kırgız Tilinin Sözdüğü'nde “новелла/novella” “epik anlatının küçük türlerinden biri; küçük, kısa hikâye” olarak açıklanmıştır (Akmataliyev *vd.*, 2011b: 289).

“Новелла/novella” Karakalpakça sözlükte “edebî tür, mensur olarak yazılmış küçük hacimli povest', hikâye, anlatı” biçiminde açıklanmıştır (Kamalov *vd.*, 1988: 359).

Türkmencede “новелла/novella” “çoklukla sonu beklenmedik şekilde bitirilen, küçücük hikâye, kısarak povest” anlamında kullanılmaktadır (Hamzayev *vd.*, 1962: 471).

Azericede “новелла/novella” “kısa, küçük hikâye” manasına gelmektedir (Axundov *vd.*, 1999: 317). Azericede “novella” teriminin yanında “kiçik hekayə” sözü de kullanılmaktadır (Şirəliyev *vd.*, 1951: 192)

“Новелла/novella” kelimesi Başkurtçada “küçük hikâye” (Agişev *vd.* 1993: 20), Tatarcada ise “kısa povest', büyük olmayan hikâye” anlamında kullanılmıştır (Abdullin *vd.* 1979: 446).

Kumukçada “новелла/novella” terimiyle birlikte “гиччи хабар/giççi xabar” (küçük hikâye) terimi de kullanılmaktadır (Bammatova *vd.*, 1960: 508).

Karaçay-Malkarcada (Süyünç ulu *vd.* 1965: 336) hem “новелла/novella” hem de “хапарчыкъ/харағиқ” (kikâyecik, küçük hikâye) terimleri mevcuttur (Süyünç ulu *vd.*, 1965: 336).

Çuvaşçada “новелла/novella” terimi yanında “кёске калав /kёске kalav” (kısa hikâye) terimi de vardır (Skvortsov *vd.*, 1985: 258).

“Новелла/novella” Sahacada (Speltsov *vd.*, 1972: 254), Tuvacada (Arıkoğlu *vd.*, 2003: 80), Hakaşçada (Çankov *vd.* 1961: 454) da aynı anlamla kullanılan bir terimdir.

“Новелла” sözüne *Rusça-Türkçe Sözlük*'te “nuvel, hikâye” (Mustafayev *vd.*, 1996: 491); *Russko-Angliyskiy Slovar*'da “short story” (Smirnitkiy *vd.*, 1992: 346) karşılıkları verilmiştir. İngilizce “novel” sözüne ise *Anglo-Russkiy Slovar*'da “роман” ve “новелла” (Myuller *vd.* 1992: 477); *Ağulşın-Qazaq Sözdigi*'nde “новелла, роман” (Axmetova *vd.*, 1974:

226); *İngilizce-Türkçe Sözlük*'te “roman” “novella”, “novella” sözüne de “kısa roman, büyük hikâye” karşılıkları verilmiştir (Atalay vd., 1999: 2372).

“Novel/nuvel” ve “novella” bir tür veya biçim olarak Türk edebiyatında çok kullanılan bir terim değildir. Bu yüzden sözlüklerde ve edebiyat bilimi kitaplarında “novel/nuvel”, “novella” terimlerinden çok söz edilmez. *Büyük Türkçe Sözlük*'te “nuvel sözü “uzunluk bakımından romanla küçük hikâye arasında kalan edebî tür” olarak izah edilmiştir (Doğan 1996: 851). Edebiyat Terimleri Sözlüğü'nde “novella” sözüne verilen karşılık şöyledir: “G. Boccaccio'nun geliştirdiği bir hikâye türü. Realist, satirik ve arasıra da ahlâkî konuları işler” (Akalm, 1984: 2002).

Meseleyi sadece uzunluk açısından değerlendiren J. Hawthorn, *Roman Analizi* adlı eserinde “novella” “kısa roman” olarak adlandırılmıştır: “... 20-30 sayfalık ya da daha az olan nesir kurguları kısa hikâye, ‘kısa hikâye’ ve ‘roman’ın sayfa sınırları arasında gezinen 40-50 sayfadan 100 sayfaya kadar uzanan eserler ise novella olarak adlandırılır” (Hawthorn, 2014: 27).

Kazakça kaynaklarda “новелла/novella” çoklukla “mensur kısa anlatı türü” şeklinde tanımlanmıştır. Manzum “novella”lar da mevcuttur. “Новелла/novella” bazen hikâyenin bir alt türü kabul edilmiştir. Gerçekten de “hikâye” ile “novella”yı birbirinden ayırmak çoğu zaman oldukça zordur. Ancak “novella”da hikâyeden farklı olarak bir iki epizot kısaca anlatılır. “Novella”da olay beklenmedik biçimde biter. Anlatımı oldukça öz olan “novella”da kahramanların özellikleri beklenmedik durum ve olaylar vasıtasıyla ortaya konur. “Novella”da daha çok sıra dışı olay ve durumlar ele alınır. Batı edebiyatında G. Boccacio, P. Mérimée, G. Maupassant; Rus edebiyatında N. Gogol, A. Çehov, M. Lermontov; Kazak edebiyatında ise “novella” yazarı S. Erüwbay’dır. Ğ. Müsirepulı yazarlar “novella” türünün ustalarıdır (Isqaqov, 1989: 458-459; Kümisbayev, 1996: 149).

Anlaşıldığı üzere Sovyet edebiyatındaki “новелла/novella” ile çağdaş Batı edebiyatındaki “novel/novella/nuvel” oldukça farklıdır. Çağdaş Batı edebiyatında “novella/novel” daha çok “kısa roman” veya “uzun öykü” denebilecek bir türdür (Yılmaz, 2015: 22). Dolayısıyla günümüz Batı edebiyatındaki “novella” veya “novel” daha çok Rus edebiyatındaki “повесть/povest” türüne karşılık gelmektedir.

Rus edebiyat geleneğindeki dolayısıyla Kazak edebiyatındaki “новелла/novella” türünün ayırt edici özellikleri şunlardır:

1. “Новелла/novella” çoklukla mensur olan kısa bir anlatı türüdür. Ancak manzum “novella”lar da mevcuttur.

2. “Новелла/novella” sıra dışı olay ve durumları konu alır.
3. “Новелла/novella”da olay örgüsü çok basittir, çoklukla bir veya iki dilimden (epizot) oluşur.
4. “Новелла/novella” oldukça kısa bir anlatı türüdür.
5. “Новелла/novella”da kahramanların özellikleri sıra dışı, beklenmedik durum ve olaylara bağlı olarak ortaya konur.
6. “Новелла/novella”da olay beklenmedik, şaşırtıcı bir şekilde biter.

Bu özelliklerden “novella”nın aslında hikâye/öykü türünün bir alt türü olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla “новелла/novella” terimini Türkçede “kısa hikâye” veya “küçük hikâye” sözü ile karşılamak mümkündür.

1.4. Äñgime/Әңгеме: Kazak dilinde hikâye sözünün karşılığı olarak “әңгеме/äñgime” sözü kullanılmaktadır. “Äñgime” sözünün Farsça “hengâme/هنگامه” sözünden geldiği açıktır. Nitekim *Ferheng-i Fārisī*'de hengâme sözü şu şekilde izah edilmiştir: “1. İnsan topluluğu. 2. Feryat, bağrıış çağrıış, kavga. 3. Savaş; çekişme (kıssacılık, hokkabazlık ve pehlivanlıkta)” (Muḥīn, 1382: 1218).

Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi'nde ise “әңгеме/äñgime” sözünün anlamları şunlardır: “1. Belli bir vakayı sözlü olarak anlatma. 2. Nesir olarak yazılmış kısa edebî eser; hikâye. 3. Bir işle ilgili mesele. 4. Dedikodu, kov, söylenti” (Isqaqov *vd.*, 1974: 629). Dolayısıyla “hengâme” sözü Kazakçada her türlü anlamıyla Türkçedeki “hikâye” sözünü karşılayacak biçimde kullanılmıştır. Kazakçada “хикая/хыкая” sözü ise “1. Baştan geçen olay, olmuş iş, vaka. 2. Her türlü sıra dışı olayı konu alan Şark edebiyatı anlatı türü; novellaya benzer edebî eser” anlamlarında kullanılmaktadır (Isqaqov *vd.*, 1986: 59-60). “Хангама/hangama” sözü Özbekçede “1. İki kişi arasındaki tatlı sohbet, eğlence. 2. İlgi çekici vaka. 3. Olumsuz vaka” (Ma'rufov *vd.*, 1981b: 685) anlamlarına gelmektedir.

Kazakça “әңгеме” teriminin Rusça karşılığı “рассказ” kelimesidir (Sızdıqova *vd.*, 2008: 108). “Әңгеме/рассказ” teriminin Kırgızca karşılığı “аңгеме/аңгеме” (Акматалиев *vd.*, 2011a: 121), Karakalpakça karşılığı “гүррин/gürriñ” veya “әңгеме/äñgime” (Baskakov *vd.*, 1967: 866), Özbekçede “хикоя/hikoya” (Qo'shjonov *vd.*, 1984: 332), Yeni Uygurcada “هикаيه/хикайә/hikayä” (Nadjip *vd.*, 1968: 768; Kibirov *vd.*, 1961), Türkmencede “хекая/heкая” (Baskakov *vd.*, 1968: 694), Azericede “хекајә/heкајә” (Şirəliyev *vd.*, 1951: 301), Tatarcada “хикәя/xikäya” (Gazizov *vd.*, 1958: 410), Başkurtçada “хикәйә/xikäyә” (Uraqsin *vd.*, 2004: 447), Gagavuzcada “аннатма/annatma” (Baskakov *vd.*, 1973: 49), Kırım Tatarcasında “икяе/ikäye” (Üseyinov *vd.*, 1992: 105), Kumukçada “хабар/хабар” (Bammatova *vd.*, 1960: 859), Nogaycada “хабар/хабар” ve “рассказ/rasskaz” (Baskakov *vd.*, 1956: 531),

Karaçay-Malkarcada “хапар/харап” (Süyünç ulu *vd.*, 1965: 535), Çuvaşçada “калав/kalav” (Dmitriyev *vd.*, 1951: 639), Yakutçada “кэпсээн/kerseen” (Speltsov *vd.*, 1972: 220; Vasiliev, 1995: 115), Altaycada “куучын/кууçын” (Baskakov *vd.*, 1964: 649; Gürsoy-Naskali *vd.* 1999: 126), Hakaşçada “чоох/çоох” (Çankov *vd.*, 1961: 744), Tuvacada “чечен чугаа/çeçen çugaa”⁵ terimidir.

Kazakça kaynaklarda “әңгiме/ängime” “anlatmaya dayalı kısa mensur edebî tür” şeklinde tarif edilmiştir (Axmetov, 1996: 56; Isqaqov *vd.*, 1974: 629). Çoklukla bir olayın anlatıldığı *ängimede* olay örgüsü basittir. *Ängimenin* öncelikli konusu insan ve insan hayatıdır. Bu türde hayattaki önemli olaylar ele alınır. Bundan dolayı kısa bir olmasına rağmen yazarın gerçek ustalığı *ängimede* ortaya çıkar. *Ängimenin* şahıs kadrosu geniş değildir. Olay mümkün olduğunca kısa bir şekilde ele alınır, böylece kısa yoldan sonuca ulaşılır. *Ängimede* tekrarlara, uzun izahlara ve tasvirlerle yer yoktur. Kahramanların özellikleri çatışma sırasında ortaya çıkar. *Ängimede* hayattan alınan olay ve durumlar anlatıldığı hâlde *novellada* sıra dışı olaylar konu edilir. *Ängimede* tabii seyri içinde gelişip sonuçlanırken *novellada* daha çok beklenmedik bir şekilde biter (Axmetov, 1996: 35-57). *Oçerk* ile *ängimenin* farkı ise şudur: *Oçerk* tamamen gerçek olay ve durumlara, *ängime* ise -gerçek olay ve durumlardan hareket etse bile- esasında kurmacaya dayanır (Serğaliyev, 1989a: 151). Kazakça kaynaklardaki “ängime” yani “hikâye” tanımının klasik hikâye anlayışına uygun olduğu görülmektedir.

Kazakça ilk belagat kitabının yazarı Axmet Baytursınlı *ängime* sözünü modern anlamda “anlatı” teriminin yerine kullanmıştır. Baytursınlı birinci baskısı 1926 yılında yapılan söz konusu *Ädebiyet Tanıtqış* adlı eserinde *ängimeyi* (hikâye=anlatı) “*ulı ängime (büyük hikâye), uzaq ängime (uzun hikâye), usaq ängime (kısa hikâye)*” olmak üzere üçe ayırmış ve bu ayırımın sadece hacimle ilgili olduğunu belirtmiştir: “Büyük hikâye uzaktan dolanan atlar gibi sözü uzatarak anlatır; uzun hikâye yakından dolanan atlar gibi sözü birazcık uzatarak anlatır; küçük hikâye ise kısa yoldan ödül kazanan atlar gibi anlatır” (Baytursınlı, 2003: 166).

Türkçe kaynaklarda “hikâye/öykü” hakkında verilen bilgilerin Kazakça kaynaklardaki bilgilerle büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. *Yazın Terimleri Sözlüğü*’nde “öykü” hakkında şu bilgiler yer almaktadır: “İnsan yaşamının kimi yönlerini, gözlem ve kurgu yoluyla, ancak gerçeğe uygun olarak anlatan yazınsal tür: Öykünün kısa (küçük) ve uzun olmak üzere iki türü vardır” (Göğüş *vd.*, 1998: 93). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*’nde “hikâye”nin tanımı şöyle verilmiştir: “İnsanların başından geçmiş, ya da geçebilecek soydan olayları anlatan kısa yazı.” Aynı kitaba göre hikâye romandan daha kısadır ve hikâyede kahraman sayısı sınırlıdır. Hikâye

⁵ <https://glosbe.com/tyv/en/чечен%20чугаа> (Erişim Tarihi: 20.11.2015)

insan hayatının yalnızca bir yönünü göstermekle yetinir, roman gibi ayrıntılara girmez. Bizde hikâye sözü, roman karşılığı olarak Tanzimat'tan sonra kullanılmaya başlamıştır (Akalin, 1984: 136). *Türk Edebiyatında Hikâye Türü Üzerine Görüşler* adlı çalışmada da hikâye “gerçek ya da gerçeğe yakın olayların kişi, zaman, yer öğeleri kullanılarak anlatıldığı kısa düz yazı türü” (Işık, 2010: 200) olarak tarif edilmiştir. *Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*'nün tanımı da aşağı yukarı aynıdır: “Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların ve durumların, gerçeğe yakın şekilde bir plan çerçevesinde (kişiler, yer, zaman belirtilerek) romana göre daha kısa anlatılmasıdır” (Uslu, 2007: 150).

1. Türk dillerinde “hikâye/öykü” (Rus. рассказ) karşılığı olarak farklı terimler kullanılmaktadır.

2. A. Baytursınlı, Rusça “рассказ” terimine Kazakça karşılık olarak “ұсақ әңгіме” sözünü teklif etmişse de bu terim tutmamıştır. Kazak edebiyatında “әңгіме/ãñgime” terimi kullanılmaya devam etmiştir.

3. Verilen bilgiler çerçevesinde Kazakça “әңгіме/ãñgime/اڭگمه” teriminin Türkçe karşılığı “hikâye” veya “öykü” olduğu anlaşılmaktadır.

1.5. Roman/Роман: Roman bir tür olarak Kazak edebiyatına Rus edebiyatı vasıtasıyla geçmiştir. İlk Kazak romanı 1910 yılında yayımlanmıştır⁶ ve “roman” terimi bundan sonra Kazak edebiyatına iyice yerleşmiştir.

İ. Keñesbayev gözetiminde hazırlanan sözlükte roman şöyle izah edilmiştir: “Karmaşık ve gelişmiş bir olay örgüsüne sahip, çoklukla mensur bazen de manzum olarak yazılan hacimli eser” (Keñesbayev vd., 1961: 229). Redaktörlüğünü R. N. Nurğaliyev’in yaptığı ansiklopedide verilen roman tanımı da hemen hemen aynıdır: “Karmaşık ve gelişmiş bir olay örgüsüne sahip, çoklukla mensur bazen de manzum olarak yazılan, hacimli tahkiyevi edebî tür” (Atımov, 1989: 507). Aynı tanım edebiyat ansiklopedisinde de tekrarlanmıştır (Äbdiğaziyev vd., 2010: 443). A. Isqaqov’un gözetiminde hazırlanan sözlükte ise roman çok kısa açıklanmıştır. “Karmaşık olay örgüsüne sahip edebî eser” (Isqaqov vd., 1985: 74). T. Januzaqov’un denetiminde hazırlanan sözlükteki izahı da aynıdır (Januzaqov vd., 2008: 692).

Almanca, Fransızca ve İngilizcede de mevcut olan terim (Göğüş vd. 1998: 98), Türk dillerinin hemen hemen hepsinde “roman” olarak kullanılmaktadır (Tural vd., 2006: 159). A. Baytursınlı’nın Kazakça için teklif ettiği “ұлы әңгіме/ulı ãñgime” yani “büyük hikâye” terimi (Baytursınlı, 2003: 166) yaygınlaşmamıştır. Yine Türk edebiyatında başlangıçta romana “hikâye”, hikâyeye de “küçük hikâye” dendiği olmuştur. Ancak bu durum uzun sürmemiş ve

⁶ M. Duwlatov, Baqıtsız Jamal, Matbaa-i Kerimiyye, Kazan, 1910.

1890'lı yıllardan sonra “hikâye” ve “roman” terimleri yerleşmiştir (Işık, 2010: 61; Akalın, 1984: 225).

Kazakça kaynaklarda roman hakkında verilen bilgiler birbirini tekrarlar mahiyettedir. Roman, hayatı, hayattaki farklı olay ve durumları, insan ilişkilerinin değişik boyutlarını diğer tahkiyevi türlerden farklı olarak derin geniş olarak ele alır. Dolayısıyla roman anlatmaya bağlı diğer türlere göre daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Romanda şiirin ve dramının unsurlarını bulmak mümkündür. Roman insanı ve insan ilişkilerini irdeleyerek dönemin, cemiyetin ve zihniyetin resmini çizer. Romanın tarihî roman, içtimai roman, psikolojik roman, biyografik roman, popüler roman gibi türleri vardır (Atımov, 1989: 507; Âbdığaziyev, 2010: 443; İsmâqova, 1996a: 175-176).

Türkçe kaynaklarda verilen “roman” tarifleri de çoklukla birbirine benzemektedir. *Roman Kuramına Giriş* adlı kitaba göre roman “düzyazıyla yazılmış uzun soluklu kurmacadır” (Antakyalıoğlu, 2013: 23). *Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*'nde romanın tanımı şöyle yapılmıştır: “Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların ve durumların, gerçeğe yakın şekilde tasarlanarak bir plan çerçevesinde ... uzun bir şekilde anlatılmasıdır” (Uslu, 2007: 284). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nde roman “Nesir olarak yazılış uzun hikâyeye verilen ad” (Enginün, 1990: 340) şeklinde tarif edilmiştir. Konusuna göre *tarihî roman*, *macera romanı*, *sosyal roman*, *tahlil romanı*, *fantezi romanı* gibi roman türleri vardır (Uslu, 2007: 284). Diğer yandan *belgesel roman*, *büyülü gerçekçilik*, *koşuk roman*, *nehir roman*, *tefrika roman*, *yansıtmacı roman* gibi roman tarzları mevcuttur (Sazyek, 2013: 63, 83, 205, 301, 318).

1. Kazakçaya Rusça vasıtasıyla geçen “роман/roman” terimi bütün Türk dillerinde kullanılmaktadır.

2. “Роман/roman” yerine kullanılan veya önerilen Kazakça “ұлы әңгіме/ulı äñgime” terimi, Türkçede “hikâye” terimi uzun ömürlü olmamıştır.

3. Kazakça kaynaklarda “роман/roman” hakkında verilen bilgiler ile Türkçe kaynaklardaki bilgiler büyük ölçüde örtüşmektedir.

4. Kazak edebiyatındaki “роман/roman” teriminin Türk edebiyatındaki karşılığı “roman”dır.

1.6. Povest’/ Повесть: “Повесть/povest” sözü Kazakçaya ve diğer Türk dillerine Rusçadan geçmiştir. “Повесть”, Ana İslavcada “konuşma, tahkiye” anlamına gelen “*povedt*” sözüne dayanmaktadır. “*Povedt*” sözü ise “anlaşılır kılmak, ilam, bildirmek; anlatmak, hikâye etmek” anlamındaki “*povedéti*” fiilinden gelmektedir. “Bildirmek, anlatmak, nakletmek” demek olan Çağdaş Rusçadaki “поведать” ve Ukraynacadaki “повідати/” de aynı fiilin ses değişikliğine uğramış şekilleridir (Tsiganenko, 1989: 309).

“Повесть/povest” teriminin karşılığı Ukraynacada “повість/povist” (Ganiç *vd.*, 1998: 149), Belarusçada “апovesць/apovests” (Kolas *vd.* 2002: 569), Bulgarçada “повест/povest” (Çukalov, 1981: 548), Sırpça ve Hırvatçada “прича/priča”, “приповетка/pripovetka” ve “новела/novela” (İvanoviç *vd.*, 1982: 424), Slovence “povest” ve “novela” (Pretnar, 1964: 568) sözüdür.

Edebî bir tür olarak “повесть/povest” “olay örgüsü romana göre daha basit, nesirle kaleme alınan edebî eser”dir (Keñesbayev *vd.*, 1961: 218). Kazak edebiyatında son zamanlarda aslında “anlatılar, hikâyeler toplama” (Keñesbayev *vd.*, 1961: 455) anlamına gelen “хикаят/хыкаят” sözü “повесть/povest” terimi yerine kullanılmaya başlamıştır.⁷

“Повесть/povest” sözü Kırgızcada (Akmataliyev *vd.*, 2010b: 381), Türkmencede (Baskakov *vd.* 1968: 530), Başkurtçada (Aznagulov, 2011: 480), Nogaycada (Baskakov *vd.* 1956: 428), Karaçay-Malkarcada (Süyünç ulu *vd.* 1956: 425), Kumukçada (Bammatov *vd.*, 1960: 667), Çuvaşçada (Dmitriyev *vd.*, 1951: 485), Altaycada da (Baskakov *vd.*, 1964: 498) kullanılmaktadır. Kelime Azericede “повест/povest” imlasiyla yer almaktadır (Axundov *vd.*, 1999: 376). Tatarcada “повесть/povest” ile birlikte “озын хикэя/озин хикэя” (Gazizov *vd.*, 1958: 107), Özbekçede “повесть/povest” sözünün yanı sıra “қисса/qissa” sözü de kullanılmaktadır (Qo’shjonov *vd.*, 1984: 74). Karakalpakçada da “повесть/povest” terimi “қисса/qissa” terimiyle koştut kullanılmaktadır Baskakov *vd.*, 1967: 681; Kamalov *vd.*, 1992: 118). Yakutçada “повесть/povest” teriminin karşılığı olarak “сэһэн/sehen” terimi kullanılmaktadır (Afanas’yev *vd.* 1968: 429).

Kırgız Tilinin Sözdüğü’nde “повесть/povest” “Hacimce romandan daha küçük, olay örgüsü de romana göre daha basit anlatmaya bağlı eser” (Akmataliyev *vd.*, 2010b: 381) şeklinde açıklanmıştır. *Qaraqalpaq Tiliniñ Tündirme Sözlüğü*’ndeki izah ise şöyledir: “Romandan küçük, mensur olarak kaleme alınan edebî eser, kıssa” (Kamalov *vd.*, 1992: 118). “Povest” anlamında kullanılan “қисса/qissa” sözü *O’zbek Tilinig İzohli Lug’ati*’nde genişçe açıklanmıştır: “Hacim bakımından romana göre darlığı, hikâyeye göre genişliği; buna uygun olarak olay örgüsü ve anlatım bakımından romana göre basitliği, hikâyeye göre karmaşıklığı ile tefrik edilen edebî eser” (Mirzayev *vd.*, 2008: 307). *Türkmen Diliniñ Sözlüğü*’ndeki “povest” tanımı şöyledir: “Olay örgüsü romana göre daha basit, şahıs kadrosu ise romana göre daha dar olan edebî eser” (Hamzayev *vd.*, 1962: 538). *Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti*’nde “povest” “Olay örgüsü romana göre basit ve hacimce ondan küçük edebî eser” (Axundov *vd.*, 1999: 376) olarak tarif

⁷ bk. Q. Järkenov, Jol Ayırığı: Хыкаяттар Мен Äñgimeler, Jazuwşı Baspası, Almatı, 2004; J. Axmadiy, Zar Zarawqa: Хыкаяттар мен Äñgimeler, Öлке Baspası, Almatı, 2001; T. Axmetjan, O Dünienin Qonağı: Äñgimeler, Хыкаяттар Jäne Äñgime-Dialog, Elorda Baspası, Astana, 2001; M. Mağawin, Tazınıñ Ölimi: Хыкаят, Äñgimeler, Atamura Baspası, Almatı, 2004; M. Gumerov, Ertegiler, Äñgimeler, Хыкаяттар, Atamura Baspası, Almatı, 2009.

edilmiştir. Tatar Teleneñ Añlatmalı Süzlege “povest” terimini şu şekilde izah etmiştir: “Romandan olay örgüsünün basitliği ve hacimce küçüklüğü; hikâyeden ise daha büyük oluşu ile ayrılan edebî eser; uzun hikâye” (Abdullin vd. 1979: 524). *Xäzerge Başqort Äzäbi Teleneñ Añlatmalı Hüzlege*’deki “povest” tanımı da şöyledir: “Romana göre olay örgüsü daha basit, hacmi daha küçük edebî eser” (Uraqsin vd., 2004: 309) *Russko-Çuvaşskiy Slovar*’daki “povest” tanımı da buna yakındır: “Romana benzeyen ancak romandan küçük edebî eser” (Dmitriyev vd., 1951: 485).

“Povest”, anlatmaya bağlı, orta hacimli mensur edebî türdür. Hacmi bakımından *povest*’ bazen kısa romana yakın olsa da kompozisyonu, yapısının derli toplu ve küçük oluşu, olay örgüsünün tekdüze bir şekilde gelişmesi, olayın kısaca ele alınıp işlenmesi yönleriyle romandan ayrılır. *Povest*’te romandaki gibi karmaşık olaylar ve çatışmalar yoktur. *Povest*’ ile romanı birbirinden ayırt etmek bazen çok zordur. Ancak *povest*’i küçük roman veya uzun hikâye kabul etmek de doğru olmaz. Çünkü *povest*’, kendine has özellikleri bulunan bir edebî türdür. İlk dönemlerde Rus edebiyatında farklı birçok eser “povest” diye adlandırılmıştır. Hatta *povest*’, V. G. Belinski tarafından romanın gelişigüzel parçaları veya bir bölümü kabul edilmiştir. On dokuzuncu asırda cemiyetin eksiklerini eleştiren hikâyelere *povest*’ denmiştir. “Povest” sınırları az çok belli bir edebî tür olarak Sovyet Dönemi’nde teşekkül etmiştir. Bugünkü yerleşik anlayışa göre *povest*’, hikâyeden de romandan da farklı, müstakil bir tahkiyevi nesir türüdür. Hikâyede çoklukla bir olay veya bir durum ele alınmasına karşılık romanda bir döneme ait birden çok olay karmaşık bir şekilde anlatılır. *Povest*’te ise çoklukla ele alınan bir olay genişçe ve tek bir çizgi hâlinde hikâye edilir. Hikâyede oldukça dar olan şahıs kadrosu romanda geniş tutulur. *Povest*’te şahıs kadrosu çok geniş değildir; olay belli sayıdaki şahıslar çevresinde gelişir (İsmaqov, 1996b: 165; Serğaliyev, 1989b: 492).

Anlatmaya bağlı edebî metinleri sadece hacmi esas alarak türlere ayırmak bazı yanlışlıklara sebep olmaktadır. Nitekim “povest” türünü sadece bir “hacim” meselesi olarak görmekten dolayı Rus ve Kırgız edebiyatından birçok eser Türkçeye “roman” olarak çevrilmiştir. Mesela L. N. Tolstoy’un İlyiç’in Ölümü (Смерть Ивана Ильича) adlı anlatısı Türkçeye “roman” olarak çevrilmiştir.⁸ Hâlbuki eserin 1895 yılındaki özgün baskında “повесть” ibaresi mevcuttur.⁹ Aslında bir *povest*’ yazarı olan C. Aytmatov’un da *povest*’leri Türkçeye “roman” olarak aktarılmıştır. Mesela *Çiñgizxannın Ak Bulutu* (Aytmatov, 1999b: 328) (Cengiz Han’a Küsen Bulut), *Deñiz Boyloy Cortkon Ala-Döböt* (Aytmatov, 1999b: 428)

⁸ bk. L. N. Tolstoy, İvan İlyiç’in Ölümü (çev. E. Altay), İletişim Yay., İstanbul, 2015.

⁹ bk. L. N. Tolstoy, Smert’ İvana İl’iça, S. Peterburg, 1895.

(Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek)¹⁰... *Camiyla* (Aytmatov, 1999a: 62) (Cemile) *povest* 'i ise bir yayınevi tarafından "hikâye" olarak yayımlanmıştır.¹¹

Yukarıda da belirtildiği gibi hacim, "povest'in" mutlak anlamda ayırt edici bir özelliği değildir. Öyle olsaydı hacmi esas alarak A. Baytursınov'un teklif ettiği gibi (Baytursınov, 2003: 166) romana "büyük hikâye", povest'e "uzun hikâye", hikâyeye ise "küçük hikâye" demek çok da yanlış görülmezdi. Kazak edebiyatında hacmi bakımından yanıltıcı olan birçok *povest* vardır. M. Äwezov'un *Kökserek* adlı povest'i (Äwezov, 1979: 7-34) yirmi yedi sayfa, buna karşılık *Qıylı Zaman* povest'i (äwezov, 1979: 111-265) yüz elli dört sayfa kadardır. B: Momışulı'nın *Uşqan Uya* povest'i (Momışulı, 2000: 296-479) yüz seksen üç sayfadır. M. Mağawin'in *Tazınıñ Ölimi* povest'i (Mağawin, 2004: 6-42) otuz altı sayfadan; J. Axmadıy'ın *Zar-Zarawqa* povest'i (Axmadıy, 2001: 3-61) elli sekiz sayfadan; Q. Äbilqayır'ın *Jındı* povest'i (Äbilqayır, 2001: 10-40) otuz sayfadan, T. Axmetjan'ın *Tozaq Otı* povest'i (Axmetjan, 2001: 224-290) altmış beş sayfadan ibarettir. Kazak edebiyatında *povest*'/xıykayat türünün en önemli temsilcisi sayılan Oralxan Bökey'in *Ataw-Kere* povest'i (Bökeyev, 1990: 8-216) iki yüz üç sayfa, M. Särseke'nin *Jetinşi Tolqın* povest'i ise (Särseke, 2004: 6-208) iki yüz iki sayfadır.

1. Kazakçaya Rusçadan geçen "повесть/povest" sözü, Rus edebiyat geleneği ile ilişkili hemen hemen bütün Türk topluluklarında kullanılmaktadır. Yakutçada terimin karşılığı "sehen" sözüdür. Özbekçe ve Karakalpakçada ise "povest" sözüne koşut olarak "qıssa" ve "qıssa" sözleri de kullanılmaktadır. Kazakçada bağımsızlıktan sonra "xıykayat" sözü ön plana çıkmıştır.

2. Povest'/xıykayat, roman ile hikâye arasında bir tahkiyevi türdür. Ancak povest'i uzun hikâye veya kısa roman olarak değerlendirmek doğru değildir.

3. Povest'i hikâye ve romandan sadece hacmi esas alarak ayırmak isabetli olmaz. Çünkü otuz sayfalık povest' olduğu gibi iki yüz sayfalık povest' de vardır.

4. Povest'i hikâye ve romandan ayıran iki önemli özellik olay örgüsünün romana göre basit, hikâyeye göre biraz daha karmaşık oluşu; anlatımının ise düz bir çizgi hâlinde devam edişidir.

5. Türk edebiyat biliminde tam bir karşılığı bulunmadığı için "povest" türünde kaleme alınmış eserlerin çoğu Türkiye'de "roman" olarak basılmıştır. Hâlbuki "povest" son zamanlarda uzun hikâye mi, kısa roman mı olduğu tartışılan "novella" türüne (Yılmaz, 2015: 22) daha çok benzemektedir.

¹⁰ bk. C. Aytmatov, Cengiz Han'a Küsen Bulut (çev. R. Özdek), Ötüken Neşriyat, 2015; C. Aytmatov, Yıldırım Sesli Manaşçı, Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek (çev. R. Özdek), Ötüken Neşriyat, 2014.

¹¹ C. Aytmatov, Cemile, Elips Kitap, Ankara, 2013.

6. Roman ve hikâyeden farklı bir tahkiyevi tür olan “повесть/povest” terimi için Türkçede “hikâyet” sözü kullanılabilir. Çünkü “hikâyet” hem “povest” sözünün birçok anlamını kapsayan hem de kültürümüzde belli yere sahip bulunan bir kelimedir. Diğer yandan Kazakçada da “хықайат” terimi kullanılmaktadır.

Sonuç ve Teklifler

1. Edebî türlerin karşılıklarının tespiti, Türk Dünyası edebiyatları arasındaki tercümelere önemli meselelerden biridir. Çünkü bilhassa Rus edebiyat geleneğiyle ilişkili olan Orta Asya edebiyatları ile Avrupa edebiyat geleneğiyle ilişkili olan Türk edebiyatı terim ve kavramları ciddi farklılıklar göstermektedir.

2. Sadece gerçek olayları/durumları anlatan bir gazete yazısı olarak “очерк/оçerk” sınırları çok geniş bir türdür. Bundan dolayı içeriğine ve tarzına bakılarak “оçerk” Türkçeye “gezi/seyahat yazısı”, “portre”, “deneme”, “günlük”, “röportaj” olarak çevrilebilir. Tahkiye unsurlarının ön plana çıktığı “оçerk”ler aslında birer gerçekçi hikâyedir. Bu tür “оçerk”lerin Türkçe karşılığı ise “hikâye” veya “öykü” olmalıdır.

3. Yine bir gazete yazısı olan “фельетон/fel’yeton” da biçim ve içerik özelliklerine göre Türkçeye “deneme”, “fıkra”, “piyes”, “şiir”, “rapor” olarak aktarılabilir. Temelde bir hiciv yazısı olan “fel’yeton” çoğu zaman “hikâye” özelliği göstermektedir. Bunlar da “Türkçeye” “hikâye/öykü” olarak çevrilmelidir.

4. Sıra dışı olayları konu alan ve beklenmedik bir şekilde biten “novella”nın aslında hikâye/öykü türünün bir alt türü olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla “новелла/novella” terimini Türkçede “kısa hikâye” veya “küçük hikâye” sözü ile karşılamak mümkündür. Rus edebiyat geleneğindeki “novella” ile Batı edebiyatındaki “novella” veya “novel/nuvel” türü tamamen farklıdır.

5. Rus geleneğine bağlı Türk dillerinde “hikâye” sözünün söyleyişleri başta olmak üzere çok farklı şekillerde adlandırılan ve Kazakça edebiyatındaki “әңгіме” türünün Türk edebiyatındaki karşılığı “hikâye” veya “öykü”dür.

6. Kazakçada ve diğer Türk dillerinde “роман/roman” olarak mevcut bulunan edebî türün Türkçe karşılığı da “roman”dır.

7. Sovyet edebiyat geleneğine has bir tür olan “повесть/povest” hâcminden dolayı Türkçeye çoklukla “roman” olarak çevrilmiştir. Hâlbuki Kazak edebiyatında “хикаят/хықайат” olarak da adlandırılan “povest” kendine özgü biçim ve içerik özellikleri bulunan ayrı bir tahkiyevi türdür. Terimin Türkçe karşılığı olarak “hikâyet” sözü kullanılabilir.

Kaynaklar

- ABDULLİN, İ. A. vd. (1979). *Tatar Teleneñ Añlatmalı Süzlege II*. Kazan: Tatarstan Kitap Nāşriyatı.
- ABDULLİN, İ. A. vd. (1981). *Tatar Teleneñ Añlatmalı Süzlege III*. Kazan: Tatarstan Kitap Nāşriyatı.
- ÄBİLĞAZİYEV, B. vd. (2010). *Qazaq Ädebiyeti Éntsiklopediyalıq Anıqtamalıq*. Almatı: “Arwana” Baspası.
- ÄBİLQAYIR, Q. (2011). *Tekes Teris Ağadı*. Almatı: “Jalın” Baspası.
- AFANAS’YEV, P. S. vd. (1968). *Nuuççalı-Saxalı Tıldıt*. Moskva: “Sovetskaya Éntsiklopediya” İzdatel’sstvo.
- AGİŞEV, İ. M. vd. (1993). *Başqort Teleneñ Hüzlege II. Mäskäw*: Russkiy Yazık.
- AKALIN, L. S. (1984). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- AKMATALİYEV, A. vd. (2011a). *Kırgız Tilinin Sözdüğü I*. Bişkek: Avrasya Press.
- AKMATALİYEV, A. vd. (2011b). *Kırgız Tilinin Sözdüğü II*. Bişkek: Avrasya Press.
- ANTAKYALIOĞLU, Z. (2013). *Roman Kuramına Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ARIKOĞLU, E. vd. (2003). *Tuva Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- ATALAY, H. vd. (1999). *İngilizce-Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- ATIMOV, M. (1989). Roman. *Qazaq SSR: Qısqaşa Éntsiklopediya*, 4-Tom, 507. Almatı: Qazaq Sovet Éntsiklopediyasınıñ Bas Redaksiyası.
- ÄWEZOV, M. (1979). *Jıyırma Tomdıq Şığarmalar Jıynağı, Ekinşi Tom*. Almatı: Jazuwşı Baspası.
- AXMADIY, J. (2001). *Zar-Zarawqa*. Almatı: “Ölke” Baspası.
- AXMETJAN, T. (2001). *O Düniyeniñ Qonağı*. Astana: “Elorda” Baspası.
- AXMETOV, Z. (1996). Äñgime. *Ädebiyettanıw Terimderiniñ Sözdigi*. (red. Z. Axmetov). 56-57. Almatı: “Ana Tili” Paspası.
- AXMETOVA, S. G. vd. (1974). *Ağılsın-Qazaq Sözdigi*. Almatı: “Mektep” Baspası.
- AXUNDOV, A. vd. (1999). Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti, II Cild. Bakı: “Çıraq”.
- AXUNDOV, A. vd. (2000). Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti, III Cild. Bakı: “Çıraq”.
- AYTMATOV, Ç. (1999a). 5 Tomdon Turgan Çıgarmalarının Cıynadı, 1. Bişkek: “Şam” Basması.
- AYTMATOV, Ç. (1999b). 5 Tomdon Turgan Çıgarmalarının Cıynadı, 3. Bişkek: “Şam” Basması.
- AZNAGULOV, R. G. (2011). *Başkırsko-Russko Russko-Başkırskiy Şkol’ny Slovar’*. İzdatel’sstvo “Kitap” İmeni Zaynab Bişevoy.
- BAMMATOVA, Z. Z. (1960). *Rusça-Qumuqça Sözlük*. Moskva: Milli ve Yat Tiller Sözlüklerini Paçalıq İzdatel’sstvosı.
- BASKAKOV, N. A. (1967). *Rusşa-Qaraqalpaqşa Sözlük*. Moskva: “Sovetskaya Éntsiklopediya” Baspası.
- BASKAKOV, N. A. vd. (1956). *Rusşa-Nogayşa Slovar’*. Moskva: Tıs Em Natsionalny Slovar’lerniñ Gosudarstvenny İzdatel’sstvosı.

- BASKAKOV, N. A. vd. (1964). *Russko-Altayskiy Slovar'*. Moskva: İzdatel'stvo "Sovetskaya Éntsiklopediya".
- BASKAKOV, N. A. vd. (1968). *Türkmençe-Rusça Sözlük*. "Sovetskaya Éntsiklopediya" NeşirYatı.
- BASKAKOV, N. A. vd. (1973). *Gagauzça-Rusça-Moldovanca Laflık*. Moskva: "Sovetskaya Éntsiklopediya" İzdatel'stvosu.
- BATUR, E. (1978). İnsan Bilimlerinde Türkçeleştirme Sorunları. *Türk Dili Çeviri Sorunları Özel Sayısı*, 322, 93-96.
- BAYTURSİNOV, A. (2003). *Ādebiyet Tanıtqış*. Almatı: "Atamura" Baspası.
- BÖKEYEV, O. (1990). *Uyqım Kelmeydi*. Almatı: "Jalın" Baspası.
- ÇANKOV, D. İ. vd. (1961). *Orıs-Xakas Slovar'*. Moskva: İnostranniy Paza Natsional'nay Slovar'larnıñ Gosudarstvennay İzdatel'stvoızı.
- ÇUKALOV, S. K. (1981). *Russko-Bolgarskiy Slovar'*. Moskova: İzdatel'stvo "Russkiy Yazık".
- DMİTRİYEYEV, N. K. vd. (1951). *Russko-Çuvaşkiy Slovar'*. Moskva: Gosudarstvennoye İzdatel'stvo İnostrannix i Natsionalnix Slovarey.
- DOĞAN, D. M. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- ENGİNÜN, İ. (1990). Roman. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 7. Cilt.340-344 İstanbul: Dergâh Yayınları.
- FASMER, M. (1987). *Étimologiçeskiy Slovar' Russkogo Yazıka, Tom IV*. Moskva: İzdatel'stvo "Progres".
- GANİÇ, D. İ. ve OLEYNİK, İ. S. (1998). *Russko-Ukrainskiy Ukrainsko-Russkiy Slovar'*. Kiev: A: S: K:
- GAZİZOV, R. S. vd. (1958). *Rusça-Tatarça Sözlük, Tom 3*. Kazan: Tatarstan Kitâp Nâşriyatı Fânni-TeXnik Ādâbiyat Redaktsiyase.
- GÖĞÜŞ, B. vd. (1998). *Yazın Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- GÜRİSOY-NASKALİ, E. vd. (1999). *Altayca-Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- HAMZAYEV, M. Y. vd. (1962). *Türkmen Diliniñ Sözlügi*. Aşgabat: Türkmenistan SSR Ylymlar Akademiyasynyñ NeşirYaty.
- HAWTHORN, J. (2014). *Roman Analizi*. (çev. U. Köse, Ö. Gümüş, Ö. Bayrak). İstanbul: Kesit Yayınları.
- ISMAQOVA, A. (1996a). Roman. *Ādebiyettanıw Terminderiniñ Sözdigi*. (red. Z. Axmetov). 175-176. Almatı: "Ana Tili" Paspası.
- ISMAQOVA, A. (1996b). Povest'. *Ādebiyettanıw Terminderiniñ Sözdigi*. (red. Z. Axmetov). 165. Almatı: "Ana Tili" Paspası.
- ISQAQOV, A. vd. (1974). *Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi, 1-Tom*. Almatı: Qazaq SSR-niñ "Ğılım" Baspası.
- ISQAQOV, A. vd. (1985). *Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi, 8-Tom*. Almatı: Qazaq SSR-niñ "Ğılım" Baspası.
- ISQAQOV, A. vd. (1986). *Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi, 10-Tom*. Almatı: Qazaq SSR-niñ "Ğılım" Baspası.
- ISQAQOV, A. vd. (2011). *Qazaq Ādebiy Tiliniñ Sözdigi, 15-Tom*. Almatı: A. Baytursınılı Atındağı Til Bilimi İnstituti.

- ISQAQOV, D. (1989). Novella. *Qazaq SSR: Qısqaşa Éntsiklopediya*, 4-Tom, 456-457. Almatı: Qazaq Sovet Éntsiklopediyasınıñ Bas Redaktsiyası.
- IŞIK, S. (2010). *Türk Edebiyatında Hikâye Türü Üzerine Görüşler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İVANOVIÇ, S. ve PETRANOVIÇ, İ. (1982). *Russko-Serbskoxorvatskiy Slovar'*. Moskova: İzdatel'stvo "Russkiy Yazık".
- JANSÜĞİROV, İ. (1988). Fel'yetondar. *Bes Tomdıq Şıǵarmalar Jıynaǵı, Besinşi Tom*. 292-316. Almatı: "Jazuwşı" Baspası.
- JANUZAQOV, T. vd. (2008). *Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi*. Almatı: Dayk-Press.
- KALOS, Y. (red.) vd. (2002). *Russko-Beloruskiy Slovar', Tom II*. Minsk: "Belaruskaya Éntsiklopediya".
- KAMALOV, S. K. vd. (1988). *Qaraqalpaq Tiliniñ Tüsindirme Sözligi III*. Nökis: "Qaraqalpaqstan" Baspası.
- KAMALOV, S. K. vd. (1992). *Qaraqalpaq Tiliniñ Tüsindirme Sözligi IV*. Nökis: "Qaraqalpaqstan" Baspası.
- KARATAŞ, T. (2011). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yayınları.
- KEÑESBAYEV, İ. K. vd. (1961). *Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi II*. Almatı: Qazaq SSR Ğılım Akademiyasınıñ Baspası.
- KİBİROV, Ş. vd. (1961). *Uyǵurçâ-Rusçâ Luǵât*. Almatı: Qazaqstan Pänlär Akademiyasınıñ Nâşriyatı.
- KOLLÁR, D. (1976). *Slovensko-Ruský Slovník*. Bratislava-Moskva: Slovenské Pedagogické Nakladatel'stvo - Vydavatel'stvo "Russkiy Jazyk".
- KÜMİSBAYEV, Ö. (1996). Novella. *Ádebiyettanıw Terminderiniñ Sözdigi*. (red. Z. Axmetov). 149. Almatı: "Ana Tili" Paspası.
- LEXİN, İ. V. vd. (1979). *Slovar' İnostrannix Slov*. Moskva: İzdatel'stvo "Russkiy Yazık".
- MA'RUFQOV, Z. M. vd. (1981a). *O'zbek Tilining Izohli Lug'ati I*. Moskva: "Rus Tili" Nashriyoti.
- MA'RUFQOV, Z. M. vd. (1981b). *O'zbek Tilining Izohli Lug'ati II*. Moskva: "Rus Tili" Nashriyoti.
- MAĞAWİN, M. (2004). *Tazınıñ Ölimi*. Almatı: "Atamura" Baspası.
- MAMAŞULI, A. (2007). "Fel'yeton", *Qazaqstan: Ulttıq Éntsiklopediya, 9-Tom*, s. 168. Almatı: "Qazaq Éntsiklopediyasınıñ Bas Redaktsiyası.
- MİRZAYEV, T. vd. (2008). *O'zbek Tilining Izohli Lug'ati, V Jild*. Toshkent: "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyası" Davlat Ilmiy Nashriyoti.
- MOMIŞULI, B. (2000). *Eki Tomdıq Şıǵarmalar Jıynaǵı, Birinşi Tom*. Almatı: "Jazuwşı" Baspası.
- MU'İN, M. (1381). *Ferheng-i Fârisî*. Tahrân: Surâyiş Neşr.
- MUSTAFAYEV, É. M. vd. (1996). *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- MYULLER, V. K. vd. (1992). *Anglo-Russkiy Slovar'*. Moskva: "Russkiy Yazık".
- NADJİP, É. N. vd. (1968). *Uygursko-Russkiy Slovar'*. Moskva: İzdatel'stvo "Sovetskaya Éntsiklopediya".

- OJEGOV, S. İ. ve ŞVEDOVA, N. Y. (2003). *Tolkoviy Slovar' Russkogo Yazıka*. Moskva: İzdatel'stvo OOO "İTİ Texnologii".
- PEKACAR, Ç. (2011). *Kumuk Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- PRETNAR, J. (1964). *Rusko-Slovenski Slovar*. Ljubljana: Državna Založba Slovenije.
- QO'SHJONOV, M. Q. vd. (1983). *Ruscha-O'zbekça Lug'at, I Tom*. Toshkent: O'zbek Ensiklopediyasi Bosh Redaktsiyasi.
- QO'SHJONOV, M. Q. vd. (1984). *Ruscha-O'zbekça Lug'at, II Tom*. Toshkent: O'zbek Ensiklopediyasi Bosh Redaktsiyasi.
- SÄRSEKE, M. (2004). *Jetinşi Tolqın*. Almatı: "Atamura" Baspası.
- SAZYEK, H. (2013). *Roman Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Hece Yayınları.
- SERĞALİYEV, M. (1989a). Äñgime. *Qazaq SSR: Qısqaşa Éntsiklopediya*, 4-Tom, 151. Almatı: Qazaq Sovet Éntsiklopediyasınıñ Bas Redaktsiyası.
- SERĞALİYEV, M. (1989b). Povest'. *Qazaq SSR: Qısqaşa Éntsiklopediya*, 4-Tom, 492. Almatı: Qazaq Sovet Éntsiklopediyasınıñ Bas Redaktsiyası.
- SIZDIQOVA; R. Ğ. vd. (2008). *Qazaqşa-Orısşa Sözdik*. Almatı: Dayk-Press.
- SKVORTSOV, M. İ. vd. (1985). *Çuvaşsko-Russkiy Slovar'*. Moskva: "Russkiy Yazık".
- SKVORTSOV, M. İ. vd. (2003). *Çuvaşsko-Russkiy i Russko-Çuvaşkiy Slovar'*. Çeboksarı: Çuvaşskoye Knijnoye İzdatel'stvo.
- SMİRNİTSKİY, A. İ. vd. (1992). *Russko-Angliyskiy Slovar'*. Moskva: "Russkiy Yazık".
- SPELTSOV, P. A. vd. (1972). *Saxalı-Nuuççalı Tıldıt*. Moskva: "Sovetskaya Éntsiklopediya" İzdatel'stvo.
- SÜYÜNÇ ULU, X. vd. (1965). *Orus-Qaraçay-Malqar Sözlük*. Moskva: "Sovetskaya Éntsiklopediya" İzdatel'stvo.
- ŞANSKİY, N. M. vd. (1978). *Kratkiy Étimologičeskiy Slovar' Russkogo Yazıka*. Moskva: İzdatel'stvo "Prosveşşeniye".
- ŞİRƏLİYEV, M. A. (1951). *Rusca-Azərbaycanca Lüğət*. Bakı: Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı.
- TSIGANSKO, G. P. (1989). *Etimologičeskiy Slovar' Russkogo Yazıka*. Moskva: İzdatel'stvo "Rodyans'ka Şkola".
- TURAL, S. vd. (2006). *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, Cilt: V*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- URAQSİN, Z. Ğ. vd. (2004). *Xäzerge Başqort Äzäbi Teleneñ Añlatmalı Hüzlege*. Öfö: İzdatel'stvo "Başqortostan".
- USEYİNOV, S. M. vd. (1992). *Russko-Krımşkotatarskiy Slovar'*. Simferopol': İzdatel'stvo "Tavriya".
- USLU, M. (2007). *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- VASİLİEV, Y. (1995). *Türkçe-Sahaca Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- VLČEK, J. (1974). *Rusko-Český Slovník*. Moskva: Nakladatelství "Ruskij Jazyk".
- YILMAZ, O. (2015). Novella: Kısa Roman Mı, Uzun Öykü Mü? *Sabitfikir*, 55, 22-27.